

“Het was niet het verlies van vrijheid. Het was niet dat de baby ons een spontane reis of een avond in de bioscoop ontnam. Het was de gewaarwording dat het leven vóór het vaderschap me nog louter zo voorkwam: als een tijdperk in een mensenleven dat evolutionair gezien niet nodig was geweest, het speelkwartier dat we binnengeropen waren door de biologie.”

Uit *Tussentijds* van Peter Zantingh

Top 5 Fictie

- 1 **Daar waar de rivierkreeften zingen** Delia Owens
- 2 **Wat stilte wil** Arthur Japin
- 3 **De geheimen van de kostschool** Lucinda Riley
- 4 **Het komt goed** Toon Tellegen
- 5 **De jongen, de mol, de vos en het paard** Charlie Mackesy

Top 5 Non-fictie

- 1 **Overprikkeld brein** Charlotte Labee
- 2 **Focus bites** Mark Tigchelaar & Oscar de Bos
- 3 **Wie ben ik als niemand kijkt?** Liesbeth Woertman
- 4 **Master Your Mindset** Michael Pilarczyk
- 5 **Omringd door idioten** Thomas Erikson

Bron: CPNB Bestseller 60

Gedagvaard door een prentenboek

Hoe kun je nog leven nu de toekomst meer en meer een angstbeeld wordt, met de klimaatcrisis? Zo althans ervaart Robin het, de jonge vader uit de nieuwe roman van Peter Zantingh.

 Tjerk de Reus

Als je de roman *Tussentijds* van Peter Zantingh (1983) na lezing weer even bij het begin opslaat, zie je dat de kaarten daar met een al op tafel liggen: er is een kind waarvan gezegd wordt, in de aller-eerste zin: ‘Hij zou er niet moeten zijn.’

Er wordt gerept van een ‘voetafdruk’ van dit kind, het gaat over warmte en een hoosbui, allemaal wijzend op de klimaatcrisis. Maar ook is er de notie van een ‘overweldigende werkelijkheid’ nu het kind er is. Kortom, we lezen hier over een stel, Tess en Robin, dat een kind krijgt: Mats. Met die laatste staat de pijn naar de toekomst gericht – maar die toekomst is tegelijk ook gitzwart, want de temperatuur stijgt, er is zware regenval, overstromingen bepalen de nieuwsberichten.

De meest concrete verhaallijn in deze roman is een spoorrails. Robin, de jonge vader, reist met zijn zoon naar Zuid-Duitsland, naar zijn vrouw. Zij is daar om haar prentenboek te promoten. Robins keuze om haar na te reizen is nogal plotseling. Het eerste exemplaar van Tess’ boek arriveerde per post toen zij nét vertrokken was. Robin keek erin en kreeg een onrustig gevoel, hij meen-

de iets verontrustends waar te nemen; hij voelt zich ‘gedagvaard’ door die prenten. Nu wil hij zo snel mogelijk naar Tess. Hij wil de relatie, zoals hij zegt, opschrijven, zodat hij ‘binnenin kan kijken’.

Wat er precies aan de hand is, blijft lang onduidelijk. Pas aan het slot wordt de informatie preciezer. Maar tijdens die lange treinreis wordt wel duidelijk dat dit niet losstaat van wie Robin is, met zijn aarzelingen en angsten. Hoe hij het leven ervaart, in de context van klimaat en kind, onthult veel over wie hij is, en kan zijn voor Tess.

Bijbelse taferelen

Het verhaal dat zich hier ontvouwt, roept expliciet Bijbelse taferelen op, aan het begin en aan het einde. ‘Er was een zondvloed op komst’, valt in het eerste hoofdstuk te lezen, en ‘wij hadden nieuw leven het water op geduwd, als Mozes in het verkeerde Bijbelverhaal.’

Mozes werd zélf het water op geduwd, volgens Genesis, en net als arkbouwer Noach zou Mozes door moeilijke tijden gaan – maar daarna was hij toch de man die de weg wees naar een beloftevolle toekomst. Is Mats dan een nieuwe Mozes? Zijn komst zet in elk geval de vraag naar

Fictie

Tussentijds

Peter Zantingh

Das Mag

€ 20,99

de toekomst op scherp, net zoals van het Noach-verhaal zou kunnen gelden.

Omggaan met bezorgdheid

Hoe je met bezorgdheid en met de dagelijkse dreigende nieuwsberichten omgaat, verschilt natuurlijk per persoon. Robin legt steeds de focus bij analyse en rationele afwegingen, dat is volgens hem onvermijdelijk, het gaat tenslotte om ‘de feiten’. Tess ervaart het leven anders: zij gaat het volop aan, zou je bijna zeggen. Haar prentenboek is ook een interpretatie, zelfs een deelname aan het leven zoals het zich voordoet. Zij is iemand van verhalen en aarzelt niet om patronen van zin en doel aan te wijzen in haar levensloop.

Dat de komst van een kind alles anders maakt, ervaart Robin zeker ook. Er zit iets overweldigends in de ervaring dat nieuw leven zich aandient, dat een kind vervolgens opgroeit, na een jaar alweer rondloopt en zich met eigenwijze keuzes een weg in het leven baant. In die zin staat Mats voor iets volstrekt nieuws. Dat is niet meteen een wereld waarin de klimaatproblemen zijn opgelost of waarin extreme weersomstandigheden zijn uitgesloten. Hoe zou het ook?

Hoe je met bezorgdheid en met de dagelijkse dreigende nieuwsberichten omgaat, verschilt per persoon

Maar in de lijn van de Mozes-metafoor kun je wel spreken van de ontdekking van een nieuwe ervaringsmogelijkheid. En daar draait het uiteindelijk om bij de hoofdpersoon van deze roman. En je kijkt er niet vreemd van op dat dit zijn meest perfecte articulatie krijgt in een ander Genesis-fragment. Dat komt ter sprake in de slotzinnen van de roman en dus moet je dat als lezer zelf maar ontdekken. Wel vermeld kan worden dat het hier gaat om een uitspraak van aartsvader Abraham, wat Zantingh er niet bij zegt, maar het is evident. Abraham overigens: ook weer iemand die op weg was naar ‘nieuw land’.

Tussentijds is een interessante, heel precies geformuleerde roman, die om het eens dik te zeggen, de innerlijke verscheurdheid toont van de millennialgeneratie. Positief naar de toekomst kijken is moeilijk, voor wie opgroeide rond het jaar 2000: het klimaat drukt op de zielen, maar de levensdrift werpt zich vooruit naar de toekomst. En zo blijft hoop iets dat ons misschien steeds weer ontglipt - maar de toekomst houdt niet op ons uit dagen en te prikkelen, zelf met iets belofterijks.

Zingen als roeping

Als schrijver van historische romans heeft Arthur Japin (1956) zijn sporen ruimschoots verdiend. Vanaf *De zwarte met het witte hart* verschenen diverse vertellingen met daarin een getalenteerde hoofdpersoon, buitenstaander in een vaak kunstzinnig milieu. Zijn nieuwste roman *Wat stilte wil* past in die lijn en, het moet meteen gezegd, het is een prachtig boek.

De roman begint monumentaal: ‘De geschiedenis van een vrouw. Hoe zij haar stem zocht, gedwongen werd om stil te zijn, maar hem uiteindelijk liet klinken.’ Een directe verwijzing naar de beginzinnen van de beroemde roman van Frederik van Eeden, *Van de koele meren des doods*: ‘De geschiedenis van een vrouw. Hoe zij zocht de koele meren des Doods, waar verlossing is en hoe zij die vond.’

De roman vertelt het tragische verhaal van de zangeres Anna Witsen, geboren in 1855, die opgroeit in een gegoed milieu. Met haar vader woont zij op Ewijckshoeve, een buitenhuis in het Gooi. Haar broer Willem schildert, hij brengt haar in aanraking met een groep jonge kunstenaars, later bekend als de Tachtigers.

Anna leeft op in het contact met Willem Kloos en Frederik van Eeden, die willen laten zien waar het in de kunst werkelijk om gaat: de individueelste expressie van de allerindividueelste emotie. Anna ziet zingen als haar bestemming, het is haar wezen: haar leven hangt ervan af. Maar Anna leeft in een gouden kooi en spreekt met haar vriendin over haar bestaan: ‘Dat vrouw zijn, wat is dat toch voor lot?’ Het antwoord erop luidt: ‘Het onze, Anna, onontkoombaar.’

De tragiek van vrouwen die niet

Fictie

Wat stilte wil

Arthur Japin

Arbeiderspers

€ 24,99

konden doen wat ze graag wilden, die geen vrijheid hadden om hun leven op hun eigen manier in te richten; Japin maakt het voelbaar. Anna’s eenzaamheid grijpt je bij de keel. Uiteindelijk wordt zij toegelaten tot het conservatorium, maar ook deze kans wordt haar ontnomen: van haar vader mag Anna van het zingen niet haar professie maken.

Japin schildert een aangrijpend portret van een getalenteerde, getormenteerde vrouw, in de impressionistische taal van eind negentiende eeuw: ‘Op de hoek van de straat bleef Anna nadat zij de koetsier betaald had even staan, overrompeld door de rood-geelgouden werveling.’ Haar reis leidt naar het zwart van de vijfver van Ewijckshoeve, in het gedicht *In de zwarte nacht* door tijdgenoot Herman Gorter diep ontroerend verwoord.

 Japke Wiersema-Fortuin